

Μιλάει για όλα στα «ΝΕΑ»

ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΛΙΩΤΗΣ:

ΤΟ ΠΑΣΟΚ πρέπει να πάρει διαζύγιο με τον παρωχημένο λόγο του. Κι αυτό σημαίνει, ότι η στρατηγική, η φυσιογνωμία, η δομή και η λειτουργία του πρέπει να αλλάξουν.

Σ' αυτές τις φράσεις μπορούν να συνοψιστούν οι θέσεις του Κώστα Λαλιώτη, μέλους του Εκτελεστικού Γραφείου και της λεγόμενης «ιστορικής ηγεσίας» του ΠΑΣΟΚ, όπως τις αναπτύσσει σε συνέντευξή του στα «ΝΕΑ» - την πρώτη που δίνει μετά τις εκλογές και στην οποία δεν καταθέτει απλώς μια εμπειρία πλούσια σε θετικό έργο, αλλά και γεμάτη οδυνηρές αντιφάσεις, αλλά κυριολεκτικά την ψυχή του.

ΖΗΤΩΝΤΑΣ από το ΠΑΣΟΚ «να πάρει διαζύγιο από τον παρωχημένο λόγο του», ο Λαλιώτης μπορεί και ανακαλύπτει στην μετεκλογική περίοδο το θετικό μήνυμα των καιρών:

«ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ - λέει - βγήκαμε από το τούνελ μιας κρατικοποιημένης πολιτικής και στάσης. Επιτέλους, τελείωσε ο λήθαργος ενός κρατικοποιημένου, και αγκυλωμένου κόμματος...».

ΕΙΝΑΙ μια «κατάκτηση» αυτή, ένα «δώρο» για να ξαναβρούμε τους εαυτούς μας - πιστεύει.

ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΟΣ όσο και σκληρός με τις χαμένες ευκαιρίες του ΠΑΣΟΚ από το 1985, οπότε και έπρεπε

το ΠΑΣΟΚ να είχε προωθήσει την απλή αναλογική, ο Κώστας Λαλιώτης πιστεύει ότι μια ολόκληρη εποχή πνέει πλέον τα λούστια και ζητάει να αναθεωρηθεί η ιστορική διακήρυξη της 3ης του Σεπτεμβρίου.

ΟΙ ηγετικές φυσιογνωμίες, τονίζει, διαμορφώνουν άλλη σχέση με τη νέα πραγματικότητα και οι πρωταγωνιστικοί τους ρόλοι μπαίνουν σε άλλη τροχιά.

ΑΛΛΑ για το ποια έπρεπε να είναι η πορεία του ΠΑΣΟΚ, και πώς το Κίνημα θα ανασυγκροτήσει την αξιοπιστία του απέναντι στην ελληνική κοινωνία, τι πρέπει να αφήσει πίσω του και ποια σχέση θα διαμορφώσει με τη νέα πραγματικότητα, ο λόγος ανήκει στον ίδιο.

Να αλλάξει το ΠΑΣΟΚ σε μορφή, ιδέες και πρόσωπα

ΤΟ πλήρες κείμενο της συνεντεύξεως του κ. ΛΑΛΙΩΤΗ στον ΝΙΚΗΦΟΡΟ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟ είναι το εξής:

ΕΡΩΤΗΣΗ: Σε ανύποπτο χρόνο, πολύ πριν τις εκλογές, είχας πει ότι τελειώνει η περίοδος της μεταπολίτευσης, με ό,τι συνεπάγεται αυτό. Το εκλογικό αποτέλεσμα, όσο οδυνηρό κι αν ήταν για το ΠΑΣΟΚ, φαίνεται να δικαιώνει αυτή την πρόβλεψη. Πώς βλέπεις να διαμορφώνεται πλέον για το ΠΑΣΟΚ η κατάσταση; Μπορεί να αξιοποιηθεί θετικά τα μηνύματα των εκλογών;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Είναι αλήθεια ότι κυοφορούνται πολλές εξελίξεις. Διανύουμε μια περίοδο πολύ ενδιαφέρουσα και γόνιμη. Αναμφίβολα, είναι μια περίοδος αγωνίας και προσδοκίας, αγώνων και απαιτήσεων. Η περίοδος αυτή είχε αρχίσει πολύ πριν από τις εκλογές, αλλά η συνειδητοποίηση, η γνώση και η αυτογνωσία για τη νέα συγκυρία και τα μελούμενα ακολουθούσε ρυθμούς αργόσυρτους και αντιφατικούς.

Φαίνεται ότι το εκλογικό αποτέλεσμα μάς έφερε τους ανεξάντλητους λογαριασμούς μιας ολόκληρης φάσης της ζωής του ΠΑΣΟΚ. Ανεξάρτητα από τις προβλέψεις και την αναμονή των ποσοστών το αποτέλεσμα μάς ξύπνησε, μάς προσγείωσε, μάς φώτισε.

Ο εφησυχασμός, η μακαριότητα και η αλαζονεία παραχώρησαν τη θέση τους σε προβληματισμούς και αναζητήσεις. Ξανάρθαν στα χείλη μας τα χιλιάδες γιατί και πώς, και ζητούνται πειστικά, πειστικές απαντήσεις. Με την αναγκαία ταπεινοφροσύνη οφείλουμε να ψηλαφήσουμε, όλοι μαζί και ο καθένας χωριστά την αίσθηση του μέτρου, την αίσθηση μιας νέας πραγματικότητας και την αυτογνωσία μας.

Αρχίζουν ξανά να αποκτούν ένα ιδιαίτερο περιεχόμενο, μια ξεχωριστή αξία, οι ενασχολήσεις μας με την πεμπτοσύνη της πολιτικής και όχι με τη σκιά της. Επανερχονται στο προσκήνιο του ΠΑΣΟΚ διάλογοι παθιασμένοι για ιδέες και ιδανικά, για προτάσεις

Συνέντευξη στον ΝΙΚΗΦΟΡΟ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟ

και οράματα. Για τη φυσιογνωμία, τη σύγκλιση και την προοπτική του δημοκρατικού και σοσιαλιστικού ρεύματος στην Ελλάδα, για τη δομή και τη λειτουργία, για το θεσμικό ρόλο και τη συλλογική θέληση του ΠΑΣΟΚ.

Επιτέλους, βγήκαμε από το τούνελ μιας κρατικοποιημένης πολιτικής και στάσης. Επιτέλους, τελείωσε ο λήθαργος ενός κρατικοποιημένου και αγκυλωμένου κόμματος. Επιτέλους, οι σκέψεις μας απαγκιστρώνονται σ' αυτό το μεσοδιάστημα από το «φωτοστέφανο» της κυβερνητικής εξουσίας, από τα μίζερα παιχνίδια των αντιπαροχών και από την αλλοτρίωση της νομής και κατανομής των εξουσιών.

Βεβαίως, όλα αυτά δεν έχουν εξαλειφθεί, απλώς έχουν αλλάξει κλίμακα, εκφράζονται σε διαφορετικές εκδοχές. Είναι κι αυτό κάτι, είναι μια «κατάκτηση», ένα «δώρο», για να ξαναβρούμε τους εαυτούς μας.

Οι πάντες κρίνουν τα πάντα

ΕΡΩΤΗΣΗ: Το ΠΑΣΟΚ, λοιπόν, βρίσκεται μπροστά σε κρίσιμες επιλογές. Αυτή τη στιγμή ωστόσο, τι κρίνεται; Πρόσωπα, ιδέες, το μέλλον;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Νομίζω ότι είναι πολύ θετικό ότι κρίνονται τα πάντα. Οι πάντες κρίνουν τα πάντα, αλλά οφείλουν να κρίνουν και εαυτούς. Σ' αυτή ακριβώς τη φάση βρίσκεται και η δύναμη και η αδυναμία μας. Σίγουρα, μπορούμε να βρούμε την ψυχή μας και τον προορισμό μας, τις εναισθησίες και τις αισθήσεις μας, μπορούμε να βρούμε τη χαμένη αξιοπιστία μας και να οριοθετήσουμε με σαφήνεια ένα διαφορετικό λόγο, ένα διαφορετικό ήθος και ύφος. Η κριτική και η αυτοκριτική θεώρηση μιας

δεκαπεντάχρονης διαδρομής και κυρίως της οκτάχρονης κυβερνητικής θητείας του ΠΑΣΟΚ είναι μια αναγκαία προϋπόθεση.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Εκείνο που θα ραινεί, πάντως, αυτή τη στιγμή είναι το εκλογικό αποτέλεσμα. Κι έχω την αίσθηση ότι συμπεριφέρασε, ωσάν να μην έχετε χάσει τις εκλογές.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δεν αποφεύγω και δεν υπεκφεύγω. Απαντώ στην πρόκλησή σου πολύ συνοπτικά. Πιστεύω ότι τις εκλογές τις έχασε το ΠΑΣΟΚ. Δεν τις κέρδισαν οι αντίπαλοί μας. Οι πολίτες έστρεψαν την πλάτη τους σε ορισμένες αρνητικές όψεις της πολιτικής μας. Η Νέα Δημοκρατία και ο Συνασπισμός εισέπραξαν τη φθορά μας. Δεν είχαν τα προγράμματά τους και οι ιδέες τους εκείνη την ισχυρή έλξη, για να δημιουργήσουν ένα ρεύμα ανατρεπτικό, ένα ρεύμα θετικά προσδιορισμένο. Αυτή είναι η πραγματικότητα, πέρα από τους κομπασμούς των ηγεσιών.

Τίποτα δεν έχει κριθεί οριστικά

ΕΡΩΤΗΣΗ: Μιλάμε ωστόσο, για μία ήττα...
ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Είναι σαφές ότι το ΠΑΣΟΚ έχασε μία μάχη. Από το ίδιο το ΠΑΣΟΚ εξαρτάται, αν θα χάσει ή όχι τον πόλεμο. Τίποτα δεν έχει κριθεί οριστικά και αμετάκλητα. Τα πάντα θα εξαρτηθούν από τις αποφάσεις και τις πρωτοβουλίες, που οφείλουν να διακρίνονται από τόλμη και φερεγγυότητα.

Όλοι συμφωνούμε ότι απαιτούνται ριζικές αλλαγές. Οφείλουμε όμως να δώσουμε θετικό και συγκεκριμένο περιεχόμενο στο αίτημα «αλλαγή στην αλλαγή».

Πρέπει να γίνει κατανοητό και πάλι στον ελληνικό λαό ποιοι είμαστε, τι προτείνουμε, τι μπορούμε, πού πάμε, πώς πάμε. Δεν χρειάζονται πια τα μεγάλα λόγια, οι μεγάλες αυθεντίες, οι μεγάλοι μύθοι, αλλά ένα πρόγραμμα με ορατούς και εφικτούς στόχους, που θα ανοίγει τους ορίζοντες αλλά δεν θα χάνεται στους ορίζοντες.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Είναι γεγονός ότι το 39% ή το 40% αν θέλεις, είναι ένα ποσοστό που δίνει πολλές ελπίδες στο ΠΑΣΟΚ. Είναι όμως δεδομένο ότι θα το έχετε και στις επόμενες εκλογές;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Πριν από τις εκλογές το μήνυμά μας ήταν Νίκη και Νέα Πορεία. Ο ελληνικός λαός μάς τιμήσε με το 40% περίπου. Αυτό σημαίνει πολλά, πάρα πολλά. Κάτω από τις αντίξοες και παραπολιτικές συνθήκες, οι πολίτες με πολλούς διαταγμούς και επιφυλάξεις δεν απέσυραν συντριπτικά την εμπιστοσύνη τους από τον Ανδρέα Παπανδρέου και το ΠΑΣΟΚ. Μπορεί να μας τιμήρησαν, αλλά ταυτόχρονα μας έδωσαν μία σπάνια ευκαιρία. Τώρα μας κρίνουν χωρίς επιείκεια. Τώρα απαιτούν πολλά. Δεν μας έδωσαν τη νίκη. Μας έδωσαν όμως τη δυνατότητα να χαράξουμε μία νέα πορεία. Ακριβώς γι' αυτό το λόγο, τα αποτελέσματα του Ιουνίου είναι μία νέα αφετηρία, είναι μία δύναμη ελπίδας, αισιοδοξίας και προοπτικής. Σήμερα βρισκόμαστε σ' ένα

Κώστας Λαλιώτης

«Μια ολόκληρη εποχή πνέει τα λοίσθια»

Συνέχεια από την προηγούμενη σελίδα

σταυροδρόμι. Ποιο δρόμο θα τραβήξουμε; Είμαστε όλοι ενώπιον ενωπίω με το λαό και τους πολίτες κριτές.

Πρέπει να πούμε όλη την αλήθεια

ΕΡΩΤΗΣΗ: Πριν από τρία χρόνια, είχες πει ότι δεν έχουμε πια τη δυνατότητα να στεκόμαστε σε μισοειπωμένες αλήθειες και σε συγκεκαλυμμένα ψέματα...

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Είχα πει ότι η μισή αλήθεια είναι χειρότερη από το ψέμα...

ΕΡΩΤΗΣΗ: Είναι λοιπόν η ώρα να πούμε ολόκληρη την αλήθεια. Ήταν σαφές ότι η πορεία που ακολούθησε το ΠΑΣΟΚ τα τελευταία χρόνια ήταν εκείνη που οδηγούσε στην ήττα του περασμένου Ιουνίου. Τι ήταν εκείνο που διαμόρφωσε αυτή την αρνητική πορεία;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Η αλήθεια είναι σκληρή, αλλά οδηγεί στην αυτογνωσία, στην αφύπνιση και στη διόρθωση της πορείας. Τα μισόλογα και το ψέμα θωπεύουν τ' αυτιά και παρατλανούν. Εκ των υστέρων δέβαια ο καθένας μπορεί να πει πολλά. Εγώ όμως δεν κάνω τώρα κριτική εκ των υστέρων. Από το 1985 έβλεπα ότι το ΠΑΣΟΚ έπρεπε ν' ακολουθήσει μία άλλη πορεία. Δεν μπορού να πω ότι ήταν ολοκληρωμένη η άποψή μου τότε, αλλά ορισμένες βασικές κατευθύνσεις τις είχα διατυπώσει και αυτές ήταν κατευθυντήριες για όλες τις σκέψεις, τις προτάσεις και την όλη στάση μου. Αντίστοιχες απόψεις, αλλά πολύ πιο ολοκληρωμένες διατύπωσε το '86, όντας έξω από το Κίνημα και από τότε πολλές φορές και κάπως πιο πρόσφατα, στην κρίση του Νοέμβρη του '88.

Πίστευα, λοιπόν, και πιστεύω, ότι αν το 1985 το ΠΑΣΟΚ, μετά από μία μεγάλη εκλογική νίκη και μετά την αναθέωση του Συντάγματος και τον θεσμικό εκδημοκρατισμό που προώθησε, κατέθετε το νομοσχέδιο για την απλή αναλογική, θα ήταν εντελώς διαφορετική σήμερα η διάταξη των πολιτικών δυνάμεων. Δεν θα υπήρχε η πόλωση, δεν θα υπήρχε ο φανατισμός, από τότε θα είχαν δομησθεί οι δυνατότητες σύγκλισης προγραμμάτων, θα είχαν αναζητηθεί οι ευρύτερες δυνατές πολιτικές και κοινωνικές συναυनेσεις. Το ΠΑΣΟΚ θα ήταν ένα μεγάλο ρεύμα που γύρω του θα μπορούσαν να προσδιορίζονται θετικά πρόσωπα και πολιτικές κινήσεις, θα είχε διαμορφώσει άλλες σχέσεις με την παραδοσιακή Αριστερά, στην Αριστερά θα υπήρχαν περισσότεροι του ενός πόλοι και είμαι σίγουρος ότι η Νέα Δημοκρατία θα ήταν δύο κομμάτια. Μιλώμε δηλαδή για ένα άλλο σενάριο κι αυτό θα ήταν αποτιμώμενο στις εξελέξεις - στην οικονομική πολιτική, στην προσπάθεια του κοινωνικού, παραγωγικού και θεσμικού συγχρονισμού, στην παιδεία, στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, στα πάντα.

Το 1985, λοιπόν, βρέθηκε το ΠΑΣΟΚ αντιμέτωπο με ένα νόμο, το νόμο των χαμένων ευκαιριών. Αν τότε είχε μία άλλη προσέγγιση, όπως την περιέγραψα, το ΠΑΣΟΚ θα είχε αποφύγει όλα αυτά τη δύσκολη περίοδο, την περίοδο της σκανδαλολαγίας, την περίοδο της αμφισβήτησης της ηγεμονίας του στο χώρο της Αριστεράς, θα είχε αποφύγει τις συγχρούσεις με κοινωνικές δυνάμεις, θα είχε κατοχυρώσει θεσμούς διαφάνειας και πιστεύω ότι για όλους θα ήταν κοινός τόπος ένα πρόγραμμα εκσυγχρονιστικό, μεταρρυθμιστικό, ένα σχέδιο αλλαγής με αιγυροειδή και αλληλεγγύη.

Να ασκηθούμε στο διάλογο και στη δημοκρατία

ΕΡΩΤΗΣΗ: Το ερώτημα είναι πλέον, πως το ΠΑΣΟΚ δεν θα χάσει μία ακόμη μεγάλη ευκαιρία. Θα ξαναγυρίσει στα παλιά δοκιμασμένα δόγματα και σχήματα ή θα αναζητήσει καινούργια; Και ποια είναι αυτά;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Οι παλιές συνταγές και οι παλιοί κώδικες βρίσκονται σε αντιστοιχία τουλάχιστον με το σημερινό πολιτικό σκηνικό. Είμαστε υποχρεωμένοι να ασκηθούμε στο διάλογο, στη δημοκρατία, ακόμα και στην παραδοξολογία. Δεν είναι λίγο εκείνοι που προτρέπουν τους πάντες να μπουκ σε μεγάλους πειρασμούς, πειρασμούς που προαναγγέλλουν το «τέλος των ιδεολογιών», το «τέλος των αντιθέσεων», ακόμα και την «αυτοαναίρεση» των αντιπάλων πολιτικών και κοινωνικών ρευμάτων. Ανεξάρτητα όμως από τις προτροπές των «προφητών» και των «νέων φιλοσόφων», ένα είναι σίγουρο. Η ενλλακτική θέωση της στρατηγικής και της πολιτικής κοιλτοφοράς όλων των κομμάτων. Πέρα από αυτά, όμως, μια ολόκληρη εποχή έχει

«Το '85 το ΠΑΣΟΚ βρέθηκε αντιμέτωπο με το νόμο των χαμένων ευκαιριών»...

οθήσει και μια ολόκληρη εποχή έχει αποδυναμωθεί, πνέει τα λοίσθια. Αυτή η εξέλιξη δεν μπορεί παρά να επηρεάσει και την κίνηση των ανθρώπων που έχουν άρρηκτους δεσμούς με αυτή την εποχή και με αυτή την πολιτική. Είναι φυσικό όλες οι γενιές και όλες οι ηγετικές φυσιογνωμίες να διαμορφώνουν άλλη σχέ-

τους. Αυτό το γιγαντιαίο κύμα των μεταλλαγών σφραγίζει τις εξελέξεις και στην ελληνική κοινωνία και στα κόμματα. Το ΠΑΣΟΚ δεν αποτελεί εξαίρεση. Σ' αυτή τη φάση, το ΠΑΣΟΚ περισσότερο παρά ποτέ χρειάζεται μια τομή στη συνέχεια, χρειά-

«ΤΟ ΠΑΣΟΚ πρέπει να πάρει διαζύγιο με τον παρωχημένο λόγο. Αυτό σημαίνει ότι η στρατηγική, η φυσιογνωμία, η δομή και η λειτουργία μας πρέπει να αλλάξουν».

Να αναθεωρήσουμε τη Διακήρυξη της 3ης Σεπτ. Μονοκομματισμός γεννάει μία καθεστωτική συμπεριφορά, που σημαίνει απομόνωση, πρόκληση, αντιθεσμική πρακτική, περιφρόνηση των κανόνων και των όρων διαλόγου και συναίνεσεων».

Ο Ανδρέας είναι κρίσιος ανάμεσα στο παλιό και το νέο

ΕΡΩΤΗΣΗ: Αυτό ασφαλώς αφορά και τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ, τον Ανδρέα Παπανδρέου, του οποίου ο ρόλος και μέσα από το ΠΑΣΟΚ, όχι ανοιχτά δέβαια, αλλά έμμεσα, αμφισβητείται. Έχει τελειώσει, λοιπόν, ο πρωταγωνιστικός ρόλος του Ανδρέα Παπανδρέου;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Μιλώμε προηγουμένως για το παλιό, την κρίση και το νέο, για τη διαπλοκή και τη σχέση

με τη νέα πραγματικότητα και οι πρωταγωνιστικοί τους ρόλοι να μπουκ σε άλλη τροχιά.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ο Ανδρέας Παπανδρέου δεν είναι μόνον ο ιδρυτής του ΠΑΣΟΚ και ο χαρισματικός ηγέτης. Είναι και σήμερα, ως μάχιμος πολιτικός, ο συγκεκριμένος κρίσιος ανάμεσα σ' αυτές τις διαφορετικές καταστάσεις, το παλιό, την κρίση και το νέο. Η συσχέτισή του και η συμπεριφορά του με μία ορισμένη αναγεννητική προσπάθεια μπορεί μέσα σ' αυτές τις συνθήκες κρίσης και αμφισβήτησης και προβληματισμού να επι-

δράσει καταλυτικά στο μετασχηματισμό μας αρχαϊκής σοσιαλίζουσας ή παραδοσιακής σοσιαλιστικής στρατηγικής, σε μία σύγχρονη δημοκρατική και σοσιαλιστική στρατηγική με ευρωπαϊκό ορίζοντα. Αυτή η στρατηγική μπορεί και πρέπει να αναφέρεται σε ένα ριζοσπαστικό, μεγάλο και πλειοψηφικό ρεύμα, σε ένα ανοιχτό και ανανεωτικό κίνημα Αλλαγής, με μια οργάνωση πλουραλιστική, δημοκρατική και συλλογική.

Είναι κοινή πεποίθηση, ότι οι ιδέες, τα πολιτικά και τα κοινωνικά ρεύματα ζουν πολύ περισσότερο από τους ανθρώπους. Αυτή η μακροζωία των ιδεών είναι μία φιλοδοξία και μια πρόκληση για τους ηγέτες.

Ουδείς αλάθτος και υπεράνω κριτικής

ΕΡΩΤΗΣΗ: Μιλώμε όμως για μια περίοδο που σφραγίστηκε από λαθεμένες επιλογές. Ο Ανδρέας Παπανδρέου είναι για σας υπεράνω κριτικής;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Ουδείς αλάθτος και κανένας δεν είναι υπεράνω κριτικής. Άλλο όμως να κρίνουμε και άλλο να ισοπεδώνουμε και το χειρότερο, εκ των υστέρων, υπόγεια και εκ του ασφαλούς. Η κριτική, για να είναι πιστευτή και λυτρωτική πράξη, σφείλει να ξεκινά από την αυτοκριτική, να γίνεται με παρησία και με επιχειρήματα και όχι με ψιθυρίδες.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Και η τρέκα; Έχει κάνει την αυτοκριτική της; Δεν έχει ευθύνες;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Άλλο παραμύθι και αυτό. Η τρέκα υπήρχε αν ένα σχήμα λειτούργησε το ΠΑΣΟΚ από το 1977 μέχρι το 1985 περίπου. Από το '85 διαλύθηκε με την ανασύνθεση του Εκτελεστικού Γραφείου. Άλλωστε, σου θυμίζω ότι από το '85 ως το '87 εγώ ήμουν έξω από το ΠΑΣΟΚ. Αυτό όμως ασφαλώς δε σημαίνει ότι αποσείω τις ευθύνες που μου ανήκω και μου αναλογούν.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Πολλά γράφονται και λέγονται τον τελευταίο καιρό για αντιθέσεις και συγκρούσεις, σου με τον Γεννημάτ. Τι συμβαίνει;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Έχω απαντήσει με σαφήνεια. Οι σχέσεις μου με τον Γιώργο είναι άριστες. Οι απόψεις μας για το επίμαχο θέμα της ανασυγκρότησης δεν είναι μόνο συγκλίνουσες, είναι και ταυτοσημες. Ήταν κοινή μας θέση, αλλά η ολόκληρη του Ε.Γ. για τη δημοκρατική ανάδειξη όλων των οργάνων με εκλογές από τις τοπικές οργανώσεις και τις νομαρχιακές επιτροπές μέχρι και τα κεντρικά όργανα. Άλλωστε, όλοι μας πασχίζουμε να είναι το ΠΑΣΟΚ ένα κίνημα δημοκρατικό και μάχιμο, με ανοιχτή δημοκρατική δομή και συλλογικές λειτουργίες. Σ' αυτό το μεγάλο στόχο κατατείνει και η προσπάθειά της αναγέννησης του ΠΑΣΟΚ με την πρόωψη της Πανελληνίας Συνδιάσκεψης, το φιλοπόρω και του 2ου Συνεδρίου.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Αυτό ωστόσο είναι οργανωτικό σχήμα. Ας μιλήσουμε για το πώς σκεπτεται και πώς μπορεί το ΠΑΣΟΚ να ανασυγκροτήσει την αξιοπιστία του απέναντι στην ελληνική κοινωνία...

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Όταν χάνεις κάτι, δεν μπορείς να το βρεις μ' έναν κούφαλο παλιό. Θα το βρεις με κάτι ριζικά καινούργιο.

Ένα κίνημα με ευρωπαϊκό ορίζοντα

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ας μιλήσουμε, λοιπόν, γι' αυτό το ριζικά καινούργιο.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Μπορεί να υπάρξει τόσο με την υπέρβαση του παλιού μας εαυτού, όσο και με την άρνηση εκείνων των πτυχών της πολιτικής μας, εκείνων των επιλογών μας που μόνο δεινά επιβίωσαν και μας οδήγησαν σε εκφυλιστικά φαινόμενα. Και εδώ μιλάμε για το ύψος και το ήθος της εξουσίας, για την αλτρουσία, για ένα μοντέλο ανταρξιακής συμπεριφοράς και ανταρξιακής σκέψης.

Το ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί να προχωρήσει αν δεν πάρει ένα διαζύγιο, για να το πω έτσι, με τον παρωχημένο λόγο. Είναι αναγκαίο να γίνει ένα μεγάλο, σύγχρονο, δημοκρατικό, σοσιαλιστικό κίνημα. Ένα κίνημα που να έχει ευρωπαϊκό ορίζοντα και να υπεστη τη μεγάλη προοπτική των αλλαγών που συντελούνται στην Ευρώπη, με όλες τις ιδιαιτερότητες ιστορικές και τις κοινωνικές και τις εθνικές ιδιαιτερότητες της Ελλάδας.

Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει και η στρατηγική μας και η φυσιογνωμία μας και η δομή μας και η λειτουργία μας να αλλάξουν. Και για να αλλάξουν, χρειάζεται νέα σκέψη και νέες επιλογές που φορείς τους θα είναι νέοι άνθρωποι.

Πιστεύω ότι στην πολιτική πρέπει να ισχύει αυτό

«Μια ολόκληρη εποχή πνέει τα λοίσθια»

που ισχύει στη σκυταλοδρομία - κάποιος να δίνουν τη σκυτάλη στους άλλους. Γι' αυτό και πιστεύω ότι το ΠΑΣΟΚ δεν πρέπει να προχωρήσει μόνο σε κάποιες οριακές αλλαγές. Και οριακή αλλαγή είναι να αναγνωρίσει κάποια επιμέρους λάθη ή ολισθήματα, ή να προσπαθήσει κάπως οριακά να ανανεώσει αυτά που εξοφθαλμα έχουν ξεπεραστεί. Πρέπει να εκφράσει μια κοσμογονία που συντελείται κάτω από τα πόδια μας. Να δώσει υπόσταση στο καινούργιο. Να απαντήσει ολοκληρωμένα, που είναι σήμερα η Ελλάδα, που πηγαίνει, σε ποιο μεταίχμιο βρίσκεται η ελληνική κοινωνία. Πώς μπορούν να γίνουν οι αναγκαίες και επιθυμητές μεταρρυθμίσεις και οι εκσυγχρονισμοί. Και δέβαια, ποια πορεία ακολουθεί το ΠΑΣΟΚ ως σοσιαλιστικό κίνημα και ακόμη ποιες είναι οι σχέσεις του με την παραδοσιακή Αριστερά. Ας μην ξεχνάμε ότι στην Ευρώπη γίνεται σήμερα μία μεγάλη συζήτηση για μία συνθετική στρατηγική της ευρωαριστεράς. Και αυτή η στρατηγική προϋποθέτει δέβαια ένα διάλογο και μία συνεργασία, μια μακρόχρονη αλληλεγγύη ανάμεσα σε δυνάμεις που για πολλές δεκαετίες ήταν αντίπαλες. Σήμερα αναζητείται μέσα από ένα διάλογο η ανάλαση των σχέσεων και μια προοπτική της ευρύτερης Αριστεράς, είτε είναι δυνάμεις του σοσιαλδημοκρατικού παραδοσιακού κέντρου, είτε είναι μεταρρυθμιστικές δυνάμεις, είτε είναι σοσιαλιστικές και εργατικές, δυνάμεις που εκφράζονται από τα σοσιαλιστικά και τα κομμουνιστικά κόμματα, είτε δυνάμεις οικολογικές, κοινωνικής κριτικής, κ.λπ.

Αυτό γίνεται σε όλες τις χώρες της Ευρώπης. Και πρέπει να δούμε ότι αυτές οι δυνάμεις εκφράζουν ένα ρεύμα που έχει μία κυρίαρχη αντίθεση με το άλλο ρεύμα, που εκφράζεται από τις συντηρητικές δυνάμεις, το ρεύμα του νεοφιλελευθερισμού. Και οι αντιθέσεις είναι υπαρκτές, τόσο σε επίπεδο ευρωπαϊκό όσο και σε επίπεδο εθνικό. Αυτό που λέμε Αριστερά, στην ευρύτερη δυνατή έννοια, και αυτό που λέμε Δεξιά, σηματοδοτούν κοινωνικούς αγώνες, εθνικούς αγώνες, και έχουν να κάνουν με θεσμούς, με προγράμματα.

Και δέβαια, να μη μας διαφεύγει τι γίνεται και στο χώρο της άλλης Ευρώπης, της σοσιαλιστικής Ευρώπης, όπου τα καθεστώτα του υπαρκτού σοσιαλισμού προσπαθούν ενταγμένως να ακολουθήσουν μία νέα πορεία. Και σήμερα δεν είναι μόνο το πείραμα της περαστικής στη Σοβιετική Ένωση. Είναι και το πολύ ενδιαφέρον πείραμα της Ουγγαρίας, που οδηγείται σε μία πολικομματική κοινοδουλειτική δημοκρατία, όπως είναι και η πρωτόγνωρη εμπειρία της Πολωνίας.

Υπάρχει, λοιπόν, μια ριζική αναμόρφωση των πολιτικών δυνάμεων και του προσανατολισμού των κομμάτων στην Ανατολική Ευρώπη. Και βλέπουμε ότι αυτό που λέγατε σοσιαλιστικός χώρος μπορεί να οδηγηθεί σε μία πολύ μεγάλη σύγκλιση με τις άλλες δυνάμεις της Αριστεράς.

Χρειάζεται μια νέα διακήρυξη

ΕΡΩΤΗΣΗ: Αυτές οι αναφορές σου δεν γίνονται μόνο σε σχέση με την άλλη Αριστερά, την παραδοσιακή Αριστερά, όπως την αποκαλείτε, αλλά και σε σχέση με το ΠΑΣΟΚ.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Το ΠΑΣΟΚ πρέπει να προσδιοριστεί μέσα σ' αυτή την πραγματικότητα. Το ΠΑΣΟΚ δεν αναφέρεται σε μία κλειστή χώρα, ούτε και μπορεί να είναι ένα κλειστό ρεύμα. Δέχεται όλες τις επιδράσεις και πρέπει επομένως κι αυτό να κινήθει σ' αυτό τον αστερισμό, του αστερισμού των σοσιαλιστικών δυνάμεων, του αστερισμού της ευρωαριστεράς.

Κι εδώ υπάρχει μία μεγάλη αντίφαση. Σε μία εποχή που συζητούνται τα πάντα, σε μία εποχή που είναι επί τάπητος το ξεπεράσμα του ιστορικού σχήματος, σε ποιμή, ανάμεσα στη δεύτερη και στην τρίτη διεθνή, σε μία εποχή που γίνονται κοσμογονικές αλλαγές στις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού, εδώ η ελληνική παραδοσιακή Αριστερά προσπαθεί να προσδιοριστεί αφηρητικά απέναντι σε ένα σοσιαλιστικό κίνημα που έχει το δικό του ριζοσπαστισμό, τη δική του ιδιαιτερότητα, και κάνει μία πολιτική χαρακτηριστών, δεν κάνει μία ανοιχτή πολιτική, όπως άλλα κομμουνιστικά κόμματα στο χώρο της Ευρώπης.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Μετά από την περιπλάνηση αυτό στον ευρωπαϊκό χώρο, σε επιστρέφουμε στον εδώ και στο σήμερα. Μιλώμε για τη ριζική αναμόρφωση που χρειάζεται ο χώρος του ΠΑΣΟΚ για να μπορέσει να ανταποκριθεί στις προκλήσεις της εποχής μας.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Μίλησα πριν για το εκλογικό αποτέλεσμα και είπα ότι υπάρχει το μήνυμα για νέα πορεία. Και η νέα πορεία, όσο πιο ριζικά διαφορετική από

«Ο Ανδρέας είναι ο συνδετικός κρίκος της παλιάς με τη νέα εποχή»

την προηγούμενη γίνει, όσο μπορεί να επαγγελθεί πειστικά νέα πράγματα, τόσο μπορεί να αποτελέσει προϋπόθεση για νέα νίκη.

Ακριβώς γι' αυτό το λόγο το ΠΑΣΟΚ θα πρέπει να μπει στον πειρασμό να αναθεωρήσει ορισμένες θέσεις που έχουν ξεπεραστεί από την πραγματικότητα

και τη στρατηγική και τη φυσιογνωμία του ΠΑΣΟΚ. Πρέπει το ΠΑΣΟΚ να ξαναβρεί τη δύναμή του, να ξαναβρεί το συνεκτικό του νήμα με τους πολίτες. Και θα το βρει μόνον αφού και εφόσον μπορέσει να εκφράσει νέες ιδέες, νέες σκέψεις, νέο πρόγραμμα και δέβαια δώσει στον κόσμο την εντύ-

«ΤΕΛΕΙΩΣΕ ο λήθαργος ενός κρατικοποιημένου και αγκυλωμένου κόμματος».

Αν από το 85 είχαμε προωθήσει την απλή αναλογική η κατάσταση σήμερα θα ήταν διαφορετική.

Μιά ολόκληρη εποχή πνέει τα λοίσθια. Οι ηγετικές φυσιογνωμίες διαμορφώνουν άλλη σχέση με τη νέα πραγματικότητα και οι πρωταγωνιστικοί τους ρόλοι μπαινουν σε άλλη τροχιά.

Τα πάντα κρίνονται στο ΠΑΣΟΚ. Οι πάντες κρίνουν τα πάντα, αλλά οφείλουν να κρίνουν και εαυτούς».

Κι εδώ μιλάω για την ιστορική Διακήρυξη της 3ης του Σεπτεμβρίου. Δεν μπορούμε πια να γυρίσουμε στα παλιά. Η Διακήρυξη της 3ης του Σεπτεμβρίου είναι ένα ιστορικό κείμενο, ένα ετοκομμένο, από το οποίο μπορεί να αντλή κανείς κάποιες βασικές ιδέες, αλλά από τότε μέχρι σήμερα έχουν αλλάξει ριζικά ορισμένα δεδομένα. Χρειάζεται επομένως μια καινούργια διακήρυξη, χρειάζεται ένα μανιφέστο που να καθορίζει θετικά το ΠΑΣΟΚ γι' αυτά που έρχονται κι όχι γι' αυτά που έφυγαν. Χρειάζεται να δώσουμε μάχες δημοκρατικές γι' αυτά που έρχονται και να μην καθυλωνόμαστε σε μάχες οπισθοφυλακής γι' αυτά που έφυγαν.

Το ΠΑΣΟΚ έφερε πάρα πολλά στην ελληνική πολιτική ζωή και στα επτά χρόνια που διαμορφωνόταν ως αντιπολίτευση και στα οκτώ χρόνια που κυβέρνησε. Έφερε έναν καινούργιο λόγο, καινούργιες ιδέες, έστω κι αν σήμερα επικρίνεται. Αυτό είναι ένα πολύ λεπτό σημείο που θα καθορί-

σε και τη στρατηγική και τη φυσιογνωμία του ΠΑΣΟΚ. Πρέπει το ΠΑΣΟΚ να ξαναβρεί τη δύναμή του, να ξαναβρεί το συνεκτικό του νήμα με τους πολίτες. Και θα το βρει μόνον αφού και εφόσον μπορέσει να εκφράσει νέες ιδέες, νέες σκέψεις, νέο πρόγραμμα και δέβαια δώσει στον κόσμο την εντύ-

πληστική νέα πράγματα, τόσο μπορεί να αποτελέσει προϋπόθεση για νέα νίκη.

Ακριβώς γι' αυτό το λόγο το ΠΑΣΟΚ θα πρέπει να μπει στον πειρασμό να αναθεωρήσει ορισμένες θέσεις που έχουν ξεπεραστεί από την πραγματικότητα

και τη στρατηγική και τη φυσιογνωμία του ΠΑΣΟΚ. Πρέπει το ΠΑΣΟΚ να ξαναβρεί τη δύναμή του, να ξαναβρεί το συνεκτικό του νήμα με τους πολίτες. Και θα το βρει μόνον αφού και εφόσον μπορέσει να εκφράσει νέες ιδέες, νέες σκέψεις, νέο πρόγραμμα και δέβαια δώσει στον κόσμο την εντύ-

πληστική νέα πράγματα, τόσο μπορεί να αποτελέσει προϋπόθεση για νέα νίκη.

Ακριβώς γι' αυτό το λόγο το ΠΑΣΟΚ θα πρέπει να μπει στον πειρασμό να αναθεωρήσει ορισμένες θέσεις που έχουν ξεπεραστεί από την πραγματικότητα

και τη στρατηγική και τη φυσιογνωμία του ΠΑΣΟΚ. Πρέπει το ΠΑΣΟΚ να ξαναβρεί τη δύναμή του, να ξαναβρεί το συνεκτικό του νήμα με τους πολίτες. Και θα το βρει μόνον αφού και εφόσον μπορέσει να εκφράσει νέες ιδέες, νέες σκέψεις, νέο πρόγραμμα και δέβαια δώσει στον κόσμο την εντύ-

πληστική νέα πράγματα, τόσο μπορεί να αποτελέσει προϋπόθεση για νέα νίκη.

Ακριβώς γι' αυτό το λόγο το ΠΑΣΟΚ θα πρέπει να μπει στον πειρασμό να αναθεωρήσει ορισμένες θέσεις που έχουν ξεπεραστεί από την πραγματικότητα